Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 09:18:39

DOI:10.17951/we.2015.1.2.161. | Wschód Europy • Восток Европы • East of Europe 1(2) / 2015

Ihor Hurak
Przykarpacki Uniwersytet Narodowy im. Wasyla Stefanyka

Rosyjska obecność militarna oraz dyplomacja rosyjska w kontekście konfliktu na wschodzie Ukrainy

Od początku wydarzeń na Majdanie Niepodległości w listopadzie 2013 r. Federacja Rosyjska zajęła w stosunku do Ukrainy interesujące stanowisko. Jej przywódcy wzywali przedstawicieli Zachodu, aby nie wtrącali się oni w sprawy wewnętrzne Ukrainy, a pozwolili Ukraińcom samym rozwiązać swoje problemy. W praktyce sami Rosjanie bardzo poważnie wpłynęli na przebieg wydarzeń na Ukrainie. Przedstawiciele rosyjskich służb specjalnych uczestniczyli w planowaniu operacji przeciwko zwolennikom integracji europejskiej. Kreml, jak otwarcie oświadczył Władimir Putin, zorganizował wywiezienie z Ukrainy Wiktora Janukowycza. Jeszcze aktywniej i jawniej działała Moskwa nieco później na Krymie i Donbasie. W niniejszym artykule spróbuję przeanalizować stopień zaangażowania strony rosyjskiej w wydarzenia na wyżej wymienionych terenach od lutego do sierpnia 2014 r. i wyjaśnić, dlaczego Kreml działał właśnie w taki sposób.

Po tragicznych wydarzeniach na Majdanie Niepodległości i ucieczce czwartego prezydenta Ukrainy Wiktora Janukowycza do Rosji uwaga agencji informacyjnych całego świata została skoncentrowana wokół Krymu. Sytuacja zmieniała się bardzo dynamicznie, a jednak w kierunku odwrotnym do wydarzeń w całym państwie. Już 27 lutego polityczne siły opozycyjne do powołanego tego samego dnia nowego rządu Ukrainy zajęły budynki rządu i parlamentu Autonomicznej Republiki Krymu w Symferopolu. Prawie od razu po tym zapadła decyzja o przeprowadzeniu 25 maja referendum w sprawie rozszerzenia pełnomocnictw autonomii. Tymczasem w Moskwie Rada Dumy Państwowej, niższej izby rosyjskiego parlamentu, zwróciła się do prezydenta Federacji Rosyjskiej o podjęcie działań w celu ustabilizowania sytuacji na półwyspie. Natomiast 1 marca Władimir Putin złożył do Rady Federacji, wyższej izby parlamentu, bezprecedensowy wniosek o zgodę na użycie sił zbrojnych na terenie Ukrainy[1]. Ta zaś, jak napisano w dokumencie, „wychodząc z interesów i ubezpieczenia życia obywateli rosyjskich", jak

[1] *Kryzys na Ukrainie – kalendarium wydarzeń*, http://wiadomosci.onet.pl/swiat/kryzys-na-ukrainie-kalendarium-wydarzen/nfmqp, inf. z 20.03.2014.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 09:18:39

również „sił zbrojnych Rosji, rozmieszczonych zgodnie z umowami międzynarodowymi na terytorium Ukrainy" jednogłośnie dała na to zgodę[2]. Moim zdaniem, jeden z głównych praktycznych skutków tej sprzecznej z zasadami prawa międzynarodowego decyzji stał się faktyczną gwarancją dla sił separatystycznych na Krymie tego, że Kreml nie pozwoli nowym władzom ukraińskim sprawować kontroli nad wyspą.

Jednocześnie prawie błyskawicznie działali Rosjanie na półwyspie. I tak, 28 lutego, jeszcze przed decyzją Rady Federacji, rosyjscy żołnierze wzięli pod swoją kontrolę lotnisko w Symferopolu oraz wojskowe lotnisko w Sewastopolu[3]. 2 marca sytuacja wyglądała w ten sposób, że większość jednostek i ośrodków dowodzenia ukraińskiej armii na Krymie zostało zablokowanych przez żołnierzy rosyjskich. Oprócz wspomnianych lotnisk pod kontrolą armii rosyjskiej w tym czasie znajdowało się jeszcze kilka istotnych z punktu widzenia strategicznego miejsc na Krymie, m.in. przeprawa promowa w Cieśninie Kerczeńskiej, łącząca Krym z Rosją, drogi wiodące na Krym od północy, a także lotnisko w Dżankoju na północy półwyspu oraz ośrodek kontroli przestrzeni powietrznej nad Krymem[4]. W takich okolicznościach wypowiedź 4 marca w trakcie konferencji prasowej w Nowym Ogariowie gospodarza Kremla, że na razie „nie ma potrzeby użycia rosyjskich sił zbrojnych na Ukrainie" [5], wyglądała jak wzór oczywistego cynizmu. Według informacji Ministerstwa Obrony Ukrainy ogłoszonej tego samego dnia armia rosyjska tym czasem została powiększona o 5,5 tysięcy żołnierzy, głównie jednostek specjalnych[6]. Przez kilka dni liczba wojsk rosyjskich na Krymie wzrosła dwukrotnie i wynosiła prawie 30 tys. osób[7].

Stacjonowanie Rosyjskiej Floty Czarnomorskiej na półwyspie, prawie otwarta agresja militarna Federacji Rosyjskiej na Krymie, krytyczny stan armii ukraińskiej w tym czasie[8]

---

2 *Экс-президенты призвали власть расторгнуть Харьковские соглашения*, http://news.mail.ru/inworld/ukraina/global/112/politics/17198301/, inf. z 3.03.2014.

3 *Kryzys na Ukrainie – kalendarium wydarzeń*, http://wiadomosci.onet.pl/swiat/kryzys-na-ukrainie-kalendarium-wydarzen/nfmqp, inf. z 20.03.2014.

4 *Rosja zajmuje Krym bez walki. Zachód (i NATO) póki co kiwa palcem w bucie. Czy Polskę stać na wojnę z Rosją?*, https://odyssynlaertesa.wordpress.com/2014/03/02/rosja-zajmuje-krym-bez-walki-zachod-i-nato-poki-co-kiwa-palcem-w-bucie-czy-polske-stac-na-wojne-z-rosj/, inf. z 15.03.2014.

5 W. Radziwinowicz, *Doktryna prezydenta Rosji: Mamy prawo wkroczyć na Ukrainę*, http://wyborcza.pl/1,75477,15567718,Doktryna_prezydenta_Rosji__Mamy_prawo_wkroczyc_na.html, inf. z 20.03.2014.

6 *Росія збільшила свій контингент в Криму до 16 тисяч військовослужбовців – Тенюх*, http://www.unian.ua/politics/892512-rosiya-zbilshila-sviy-kontingent-v-krimu-do-16-tisyach-viyskovoslujbovtsiv-tenyuh.html, inf. z 4.03.2014.

7 *Rosjanie gwałcą nastolatki na Krymie*!, http://www.fakt.pl/rosyjscy-zolnierze-zgwalcili-nastolatki-na-krymie,artykuly,448527,1.html, inf. z 20.03.2014.

8 A. Micek, *Siły Zbrojne Ukrainy – stan na koniec listopada 2014 r.*, http://www.nowastrategia.org.pl/sily-zbrojne-ukrainy-stan-koniec-listopada-2014-r/, inf. z 1.12.2014; *Кримська криза та стратегія України: чому ми не повинні атакувати сепаратистів*, http://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/3317164-krymska-kryza-ta-stratehiia-ukrainy-chomu-my-ne-povynni-atakuvaty-separatystiv, inf. z 20.03.2014.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 09:18:39

oraz bardzo słaba i opóźniająca się reakcja Zachodu[9] – to, moim zdaniem, główne czynniki, jakie pozwolili Kremlowi przeprowadzić na półwyspie prawdziwy „blitzkrieg". Po dwukrotnym przesunięciu daty[10], 16 marca, pod całkowitą kontrolą armii rosyjskiej [11] odbyło się referendum, w którym pytano o przyłączenie półwyspu do Federacji Rosyjskiej. Następnego dnia ogłoszono już jego oficjalne wyniki[12], oprócz tego Rada Najwyższa Krymu zwróciła się do Rosji z prośbą o włączenie półwyspu do składu federacji, jako nowego członka[13]. Tego samego dnia Putin uznał również niepodległość Krymu, a 18 marca w Sali Grigorijewskiej Kremla podpisano traktat o przyjęciu Republiki Krymu do Federacji Rosyjskiej[14].

Przez kilka tygodni Kreml zaprzeczał udziałowi w wydarzeniach na Krymie rosyjskich jednostek specjalnych. Oprócz już wspomnianego wystąpienia Putina, 5 marca obecność na półwyspie dodatkowych sił rosyjskich zakwestionował również minister obrony Federacji Rosyjskiej Siergiej Szojgu[15]. A jednak w tym czasie tysiące dobrze ekwipowanych i uzbrojonych „zielonych ludzików" przy wsparciu pojazdów opancerzonych aktywnie rozszerzały swoją kontrolę nad obiektami strategicznymi półwyspu[16]. Bezpodstawne jest także twierdzenie, że w ciągu kilku dni prorosyjskie siły Krymu potrafiłyby stworzyć kilkutysięczną „samoobronę". Co więcej, już 5 marca na stronie internetowej Ośrodka Studiów Wschodnich imienia Marka Karpia umieszczono analizę Andrzeja Wilka, w której ekspert nie tylko precyzyjnie opisał prawdziwą sytuację wokół Krymu, lecz także wymienił nawet poszczególne jednostki rosyjskie Południowego i Centralnego Okręgu Wojskowego, jakie drogą powietrzną przez rosyjskie lotnisko

[9] А. Октисюк, *Анексія Криму – геополітична втрата України*, http://www.pravda.com.ua/columns/2014/06/4/7027774/, inf. z 10.06.2014.

[10] Najpierw datę referendum wyznaczono na 25 maja, po kilku dniach przesunięto je na 30 marca. W końcu zdecydowano się nie czekać tak długo i przeprowadzić plebiscyt już 16 marca. Zob. *Референдум в Криму вирішили перенести на 16 березня*, http://nbnews.com.ua/ua/news/114903/, inf. z 15.03.2014.

[11] *Україна – Кримський референдум: заява міністра закордонних справ Франції Пана Лорана Фабіуса*, http://www.ambafrance-ua.org/Ukrayina-Krims-kij-referendum, inf. z 17.03.2014.

[12] Według oficjalnie ogłoszonych wyników 96,7% uczestników opowiedziało się za przyłączeniem Krymu do Federacji Rosyjskiej. Frekwencja podczas plebiscytu wynosiła 83,1%. Zob. *Referendum na Krymie: 96,8 proc. za przyłączeniem do Federacji Rosyjskiej*, http://wiadomosci.onet.pl/swiat/referendum-na-krymie-96-8-proc-za-przylaczeniem-do-federacji-rosyjskiej/hrdrc, inf. z 18.03.2014.

[13] *Парламент Крыма объявил полуостров независимым государством*, http://www.tvc.ru/news/show/id/34281, inf. z 17.03.2014.

[14] *Błyskawiczne tempo Rosjan. Putin anektował Krym dwie doby po referendum*, http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/blyskawiczne-tempo-rosjan-putin-anektowal-krym-dwie-doby-po-referendum,408990.html, inf. z 20.03.2014.

[15] *Российских войск в Крыму «нет абсолютно», заявил Шойгу*, http://newsru.com/russia/05mar2014/shoigu.html, inf. z 8.03.2014.

[16] *»Зелені чоловічки«*, http://zik.ua/ua/analytics/2014/03/21/zeleni_cholovichky_472712, inf. z 23.03.2014; *Святослав Хоменко, Міноборони України: блокада Криму триває, військові вірні присязі*, http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2014/03/140303_crimea_situation_sx, inf. z 5.03.2014.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 09:18:39

wojskowe koło Symferopola, drogą morską przez port w Sewastopolu oraz przeprawą promową przez Cieśninę Kerczeńską zostały przerzucone na półwysep[17].

Jednocześnie poważną rolę w wydarzeniach na półwyspie na przełomie lutego i marca odegrały inne narzędzia rosyjskiej agresji. Chodzi najpierw o kozaków kubańskich, którzy po przybyciu na Krym w połowie lutego wspólnie z żołnierzami krymskiego Berkutu faktycznie pełnili funkcję „samoobrony" Krymu[18]. Również na Krymie 5 marca pojawili się bojownicy czeczeńskiego batalionu Wostok[19]. Potwierdzeniem odpowiedniej informacji oraz uznaniem znaczenia wyżej wspomnianych jednostek militarnych może być nagrodzenie medalem Ministerstwa Obrony RF „Za zwolnienie Krymu"[20] prezydenta Czeczenii Ramzana Kadyrowa oraz Gubernatora Krasnodarskiego Kraju Aleksandra Tkaczewa[21].

W końcu, 17 kwietnia, już po faktycznym włączeniu Krymu do Federacji Rosyjskiej Władimir Putin po raz pierwszy publicznie uznał, że w wydarzeniach na Krymie brała udział armia rosyjska[22]. Ta informacja nie była czymś nowym, a jednak oficjalnie wytłumaczono to w bezprecedensowy sposób. Prezydent Rosji uznał, że dla przeprowadzenia referendum na Krymie[23] (w którym odpowiadano na pytanie dotyczące przyłączenia do Federacji Rosyjskiej) konieczna była kontrola sytuacji ze strony rosyjskich jednostek specjalnych[24]. W inny sposób „przeprowadzić referendum otwarto,

[17] 22. Brygada SpecNaz z Krasnodaru, 382. batalion piechoty morskiej z Temruku, 31. Brygada Powietrznodesantowa z Uljanowska.

[18] *Rosyjska operacja Krym – specnaz, najemnicy, Kozacy i Berkut*, http://alexjones.pl/pl/aj/aj-swiat/aj-gospodarka-swiatowa/item/25346-rosyjska-operacja-krym-specnaz-najemnicy-kozacy-i-berkut, inf. z 5.04.2014.

[19] *Czeczeński batalion „Wostok" przejął budynki administracji obwodowej w Doniecku*, http://www.defence24.pl/news_czeczenski-batalion-wostok-przejal-budynki-administracji-obwodowej-w-doniecku, inf. z 5.06.2014; *Генштаб Украины: В Крыму замечен чеченский батальон „Восток"*, http://www.rosbalt.ru/ukraina/2014/03/05/1240559.html, inf. z 7.03.2014.

[20] Pozwolę sobie na szczególną uwagę o tym medalu. W Internecie można znaleźć jego zdjęcie i zobaczyć na odwrocie umieszczony napis: „Za zwolnienie Krymu (ЗА ОСВОБОЖДЕНИЕ КРЫМА) 20.02.2014–18.03.2014". Początek zwolnienia jest datowany na 20 lutego, kiedy poprzedni Prezydent Ukrainy Wiktor Janukowycz jeszcze rządził w Kijowie. Przy okazji, chcę również zaakcentować fakt, że chodzi o medal Ministerstwa Obrony Rosji, zob. *Эксперты назвали 12 фактов, как медаль „За возвращение Крыма" подставила РФ*, http://www.profi-forex.org/novosti-rossii/entry1008208512.html, inf. z 5.06.2014; *Медаль »За возвращение Крыма«*, https://ru.wikipedia.org/wiki/Медаль_«За_возвращение_Крыма», inf. z 5.06.2014.

[21] *Кадыров получил медаль "За освобождение Крыма",* http://censor.net.ua/news/288957/kadyrov_poluchil_medal_za_osvobojdenie_kryma, inf. z 10.06.2014; *Кадырова и Ткачева наградили медалями »За освобождение Крыма«*, http://lenta.ru/news/2014/06/07/kadyrov/, inf. z 15.06.2014.

[22] *Путін вперше визнав, що «зелені чоловічки» – його військові*, http://www.pravda.com.ua/news/2014/04/17/7022770/, inf. z 18.04.2014.

[23] Nielegalnego pod względem prawa międzynarodowego i ukraińskiego, zob. M. Lis, *Działania Rosji to bezprawna agresja. Odpowiedzieć może każde państwo*, http://www.wprost.pl/ar/444826/Dzialania-Rosji-to-bezprawna-agresja-Odpowiedziec-moze-kazde-panstwo/, inf. z 25.04.2014.

[24] Analizując wypowiedź Władimira Putina, zastanawiam się nad tym, jakie byłyby wyniki referendum, powiedzmy w Czeczenii, przed drugą wojną czeczeńską na temat przyłączenia do Federacji

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 09:18:39

uczciwo, z godnością i pomóc ludziom wyrazić swoją opinię" nie było możliwości[25]. Peryfrazując nieco prezydenta Federacji Rosyjskiej, muszę się z nim zgodzić. Bez kontroli sytuacji ze strony sił rosyjskich nawet na najbardziej prorosyjskim terenie Ukrainy przeprowadzenie referendum było ryzykowne. W bardzo interesujący sposób na ten temat na początku stycznia 2015 r. wypowiedzieli się były doradca „premiera Republiki Autonomicznej Krymu" Siergieja Aksionowa, a później tzw. „Minister Obrony Donieckiej Republiki Ludowej" i najbardziej uznawany rosyjski terrorysta Igor Girkin. W jednym ze swoich wywiadów powiedział, że przedstawiciele władz krymskich przez jakiś czas pozostawali wierni nowemu ukraińskiemu rządowi, a „potrzebne" głosowania odbywały się po tym, jak deputowanych doprowadzono do parlamentu siłą[26].

W końcu odrzucając kwestię związaną z obecnością na Krymie rosyjskich jednostek wojskowych w czasie wyżej zaprezentowanych wydarzeń, pozwolę sobie zwrócić uwagę na niektóre aspekty prawne sytuacji z przyłączeniem ukraińskiego terytorium do Federacji Rosyjskiej. Nie będę w tym artykule analizować, w jaki sposób Rosja odeszła od zasad Karty Narodów Zjednoczonych, Aktu końcowego Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie i innych dokumentów, stanowiących podglebie współczesnego prawa międzynarodowego. Natomiast chce poddać analizie to, w jaki sposób Federacja Rosyjska swoją działalnością odmówiła wykonania poszczególnych umów z poszanowaniem suwerenności oraz nienaruszalności granic Ukrainy. Najpierw chodzi o Memorandum o gwarancjach bezpieczeństwa w związku z przyłączeniem się Ukrainy do układu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej[27] od 5 grudnia 1994 r. W artykule 1 dokumentu, zgodnie z którym Ukraina rezygnowała ze statusu państwa nuklearnego, czytamy: „Federacja Rosyjska, Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz Stany Zjednoczone Ameryki potwierdzają swoje zaangażowanie, zgodnie z zasadami Aktu Końcowego Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, w poszanowanie niezależności i suwerenności istniejących granic Ukrainy". W następnym artykule Rosja potwierdza „swoje zobowiązanie do powstrzymania się od stosowania groźby lub użycia siły przeciw integralności terytorialnej bądź politycznej niezależności Ukrainy, i że żadna broń w ich posiadaniu nigdy nie zostanie użyta przeciw Ukrainie, chyba że w samoobronie lub w przypadkach zgodnych z Kartą Na-

Rosyjskiej albo niepodległości, gdyby teren był kontrolowany wyłącznie przez zwolenników niepodległości. Jednocześnie zastanawiam się, jakie mogłyby być wyniki referendum na niektórych terenach Rosyjskiego Regionu Dalekowschodniego, gdyby zostały przeprowadzone pod ścisłą kontrolą Chińczyków.

[25] *Путін вперше визнав, що «зелені чоловічки» – його військові*, http://www.pravda.com.ua/news/2014/04/17/7022770/, inf. z 18.04.2014.

[26] Girkin powiedział, że był jednym z przywódców „opołczeńców", który „zbierały deputowanych i zaszczuwały do auli, żeby zmusić przegłosować". Zob. *Стрелков признался, как на самом деле происходило „народное присоединение" Крыма к России*, http://kriminal.tv/news/strelkov-priznalsja-kak-na-samom-dele-proishodilo-narodnoe-prisoedinenie-krima-k-rossii.html, inf. z 25.01.2015.

[27] Często używano nazwy Memorandum budapeszteńskie.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 09:18:39

rodów Zjednoczonych". W końcu memorandum było wpisano, że Ukraina i Federacja Rosyjska, jak również Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz Stany Zjednoczone Ameryki „będą się konsultowały w przypadku powstania sytuacji, w której pojawiłyby się wątpliwości dotyczące powyższych zobowiązań"[28].

Wraz z przyłączeniem Krymu Kreml zrezygnował z dotrzymania zasad Traktatu o przyjaźni, współpracy i partnerstwa między Ukrainą a Federacją Rosyjską od 31 maja 1997 r. W artykule 2 tego dokumentu czytamy: „Wysokie Umawiające się Strony, zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych i obowiązkami, wynikającymi z Aktu końcowego Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie szanują integralność terytorialną jedna drugiej i potwierdzają nienaruszalność istniejących granic między nimi"[29]. Swoją działalnością na Krymie, jak również później na Donbasie Federacja Rosyjska przekroczyła zobowiązania zawarte w następnym trzecim artykule. W tej części dokumentu Ukraina i Rosja brały na siebie zobowiązania budowania wzajemnych relacji „na zasadach wzajemnego poszanowania suwerennej równości, nienaruszalności granic, pokojowego rozstrzygania sporów, nie użycia siły lub groźby jej użycia […] niewtrącania się w sprawy wewnętrzne, dotrzymania praw człowieka i podstawowych wolności, współpracy między państwami, sumiennego wypełniania zobowiązań międzynarodowych i innych powszechnie uznanych norm prawa międzynarodowego"[30].

Po aneksji Krymu Rosja na początku kwietnia po krótkiej pauzie aktywizowała działalność na wschodzie Ukrainy. Moim zdaniem zaangażowanie na Donbasie spowodowane było kilkoma czynnikami. Po pierwsze, to euforia w Moskwie po skutecznej operacji na Krymie, jakiej oczywiście towarzyszyła nadzieja, że coś podobnego uda się zorganizować na innych terenach Ukrainy. Najpierw tam, gdzie mieszkała większa liczba etnicznych Rosjan.

Po drugie, wewnętrzna słabość Ukrainy, zwłaszcza segmentu militarnego[31]. Niedofinansowanie ukraińskich sił zbrojnych w czasie prezydentury Leonida Kuczmy i Wiktora Juszczenki skończyło się zniszczeniem całego krajowego sektora bezpieczeństwa w czasach reżimu Janukowycza. Degradacja wywiadu i kontrwywiadu armii i marynarki, Służby Bezpieczeństwa, Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony odbyła się przy wsparciu służb specjalnych i agentów Rosji, którzy zostali włączeni do struktur władzy na wszystkich szczeblach, mogli działać swobodnie i bezkarnie. Zaczynając planowanie agresji wobec Ukrainy, kierownictwo Rosji wiedziało o złym stanie ukra-

[28] *Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї*, http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_158, inf. z 18.03.2014.

[29] *Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією*, http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/643_006, inf. z 15.07.2012.

[30] *Ibidem*.

[31] В. Нестерович, *Громадські протести на окремих територіях Українського Донбасу протягом весни 2014 року: причини та наслідки*, http://www.viche.info/journal/4446/, inf. z 2.12.2014; *Чим і як воює в Донбасі українська армія*, http://vchortkovi.pp.ua/?p=2965, inf. z 5.08.2014.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 09:18:39

ińskich sił zbrojnych i innych elementów bezpieczeństwa narodowego[32]. Jednocześnie jeszcze przed ucieczką z Ukrainy Wiktora Janukowycza do Rosji albo na Krym wybrało się kierownictwo Ministerstwa Obrony Ukrainy, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Ukrainy, Służby Bezpieczeństwa Ukrainy, Prokuratury Generalnej[33]. W takich okolicznościach podejrzewam, że w Kremlu przez jakiś czas lepiej orientowano się w sytuacji na Ukrainie w niektórych dziedzinach niż przedstawiciele nowych władz.

Po trzecie, specyficzna sytuacja na Donbasie. Chodzi o bardzo wiele rzeczy. Zwłaszcza bezkrwawa i szybka aneksja Krymu bez poważnego oporu ze strony Kijowa; efektywna działalność antyukraińska rosyjskich mass mediów na Donbasie w ciągu kilku lat, która stworzyła fundament dla separatystycznych haseł; moralne i finansowe poparcie separatystów przez miejscowe elity polityczne, które spodziewały się wykorzystać separatyzm dla wzmocnienia swego stanowiska w negocjacjach z władzami centralnymi; niski poziom życia socjalno-ekonomicznego większości mieszkańców regionu, którzy liczyli na jego polepszenie po przyłączeniu do Rosji; demoralizacja milicji po zwycięstwie Euromajdanu oraz inercja większości przedstawicieli władz lokalnych albo ich przyłączenie do separatystów[34].

Po czwarte, reakcja Zachodu. Miesiąc po konflikcie gruzińsko-rosyjskim na Portalu Ministerstwa Spraw Zagranicznych ukazał się artykuł Tomasza Otłowskiego, w którym nie tylko zwrócił uwagę na „niezwykle miękką reakcję Zachodu na rosyjską agresję wymierzoną przeciw Gruzji", lecz także dokonał próby przewidzenia dalszych kroków Rosji. Co ważne, autor stwierdził, że nie wyklucza powtórki scenariusza gruzińskiego przeciwko jakiemuś suwerennemu państwu, położonemu w regionie uznanym przez Kreml za rosyjską strefę wpływów. Jego zdaniem, ze względu na to, że Ukraina ma dla Rosji najważniejsze znaczenie geopolityczne, „Niewykluczone, że właśnie tu pójdzie impet kolejnej ofensywy dyplomatycznej Kremla wobec rosyjskich peryferiów"[35].

Niestety jego przewidywania sprawdziły się na 100 procent. Widząc, że sytuacja w Kijowie wymyka się spod kontroli, Rosja w lutym 2014 r. podjęła decyzję na rzecz aneksji Krymu[36]. I po raz kolejny Zachód nie wykazał odpowiedniej reakcji na rosyjską

[32] В. Василенко, *Агресія Росії: генеза, мета, способи протидії та правові наслідки*, http://tyzhden.ua/Politics/105356, inf. z 22.03.2014.

[33] *Екс-голова СБУ Якименко є підозрюваним №1 у справі про розстріли на Майдані*, http://www.unian.ua/politics/990468-eks-golova-sbu-yakimenko-e-pidozryuvanim-1-u-spravi-pro-rozstrilina-maydani.html, inf. z 5.10.2014; *ЗМІ: Лебедєв втік у Крим. У Міноборони знищують документи*, http://gigamir.net/news/politics/pub623669, inf. z 5.03.2014; *Екс-глава МВС Захарченко, який втік зібрався в Крим до »Беркуту«*, http://www.depo.ua/ukr/politics/beglyy-eks-glava-mvd-zaharchenko-sobralsya-v-krym-k-berkutu--14012015183800, inf. z 18.01.2015; *Пшонка вкрав службове авто, коли тікав за кордон, – ГПУ*, http://24tv.ua/news/showNews.do?pshonka_vkrav_sluzhbove_avto_koli_tikav_za_kordon__gpu&objectId=434155, inf. z 26.04.2014.

[34] В. Нестерович, *op. cit*.

[35] T. Otłowski, *Geopolityczne aspekty konfliktu gruzińsko-rosyjskiego*, http://www.psz.pl/116-bezpieczenstwo/tomasz-otlowski-geopolityczne-aspekty-konfliktu-gruzinsko-rosyjskiego, inf. z 20.04.2014.

[36] W tym czasie już widomo, że działalność Kremla, zorientowana na przyłączenie Krymu do Rosji, była realizowana od kilku lat. *Байкер Хірург зізнався, що отримав завдання від Путіна*

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 09:18:39

agresję. Z jednej strony, przyjęte przez Stany Zjednoczone i UE pierwsze sankcje wobec Rosji były prawie symboliczne i oczywiście nieefektywne[37]. Z drugiej natomiast, na spotkaniach międzynarodowych rosyjska agresja przeciwko Ukrainie oraz aneksja Krymu faktycznie w żaden sposób nie były uwzględniane. Dla przykładu można przeanalizować spotkanie w Genewie 17 kwietnia 2014 r., w którym uczestniczyli szefowie dyplomacji Ukrainy, Unii Europejskiej, Stanów Zjednoczonych i Rosji. Wiadomo, że przed wizytą w Szwajcarii Minister Spraw Zagranicznych Ukrainy Andrij Deszczycia dostał dyrektywy szczegółowe od Gabinetu Ministrów Ukrainy. W dokumencie wpisano, że w trakcie rokowań strona ukraińska powinna domagać się powstrzymania poparcia grup terrorystycznych ze strony Rosji, odwrotu wojsk rosyjskich od granic Ukrainy, odwołania decyzji Dumy Państwowej o wykorzystaniu rosyjskiej armii na terenie Ukrainy i w końcu wycofania z Krymu armii rosyjskiej oraz unieważnienie decyzji prawnych dotyczących aneksji Krymu[38]. Wiemy, że we wspólnej deklaracji z uwzględnieniem rezultatów spotkania żadne z tych wymagań strony ukraińskiej nie zostało uwzględnione. Odwrotnie, w dokumencie dostrzegamy rosyjską wizję wydarzeń na Ukrainie. W dokumencie nie wspomniano o aneksji Krymu, nie potwierdzono suwerenności państwa ukraińskiego i integralności jej terytorium, wszystkie zobowiązania dotyczą wyłącznie strony ukraińskiej[39]. Moim zdaniem, deklaracja w dość przejrzysty sposób demonstruje, że w tym czasie państwa zachodnie, dążąc do szybkiego rozwiązania konfliktu na Donbasie, były przygotowane zapłacić za pokój na wschodzie Europy utratą Krymu przez Ukrainę. Raczej chodziło tylko o to, żeby Rosja nie poruszała się dalej.

Na początku kwietnia, analizując sytuację na Donbasie, było widać, że rosyjska agresja Krymem się nie skończy. Kreml z kilku powodów nie mógł nie skorzystać na skomplikowanej dla nowych władz ukraińskich sytuacji na Wschodzie. W tym czasie często i na różnych poziomach mówiono, że Rosja chce realizować na wschodzie Ukra-

по »поверненню« Севастополя ще в 2009 році, http://uapress.info/uk/news/show/53339, inf. z 23.12.2014; *Путін готувався до атаки на Україну ще в 2010 році, розповів Сенченко*, http://www.newsru.ua/arch/ukraine/20nov2014/senchenko_rasskazal.html, inf. z 25.11.2014; *Російський опозиціонер розповів, хто переконав Путіна анексувати Крим в України*, http://expres.ua/news/2014/12/19/121916-rosiyskyy-opozycioner-rozpoviv-hto-perekonav-putina-aneksuvaty-krym-ukrayiny, inf. z 19.12.2014.

[37] H. Kozieł, *Sankcje przeciw Rosji, czyli nowa dziwna wojna*, http://www.parkiet.com/artykul/1370629.html, inf. z 30.05.2014; *Економічні санкції проти Росії: чи дійсно це працює?*, http://news.finance.ua/ua/news/~/328497, inf. z 25.06.2014.

[38] *Україна висуне Росії 5 вимог на переговорах у Женеві*, http://ipress.ua/news/ukraina_vysune_rosii_5_vymog_na_peregovorah_u_zhenevi_60146.html, inf. z 18.04.2014.

[39] *Повний текст заяви за підсумками переговорів у Женеві з українського питання*, http://dt.ua/POLITICS/povniy-tekst-zayavi-za-pidsumkami-peregovoriv-u-zhenevi-z-ukrayinskogo-pitannya-141885_.html, inf. z 18.04.2014; *Дипломати критично оцінили результати женевської зустрічі*, http://www.unian.ua/politics/909363-diplomati-kritichno-otsinili-rezultati-jenevskoji-zustrichi.html, inf. z 18.04.2014.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 09:18:39

iny „krymski" scenariusz[40]. Oczywiście, było to błędne przypuszczenie. Po czasie to jest jednoznaczne.

Na Donbasie sytuacja była stanowczo inna niż na Krymie. Brak baz wojskowych nie pozwolił na wprowadzenie na tereny wschodniej Ukrainy wystarczającej liczby żołnierzy rosyjskich, żeby wziąć sytuację pod ścisłą kontrolę, jak to miało miejsce na półwyspie. Rosji nie chodziło również o otwartą konfrontację z Zachodem, do czego jednoznacznie doszłoby po wprowadzeniu jednostek rosyjskich na Donbas.

Jednocześnie oczywiste jest to, że Kreml w tym czasie nie miał na myśli anektowania Donbasu. Uważam, że gdyby Rosjanom chodziło o przyłączenie części wschodu Ukrainy do Federacji Rosyjskiej, to taki plan zrealizowano. Po przeprowadzeniu referendum 11 maja albo wyborach 2 listopada 2014 r. na części Donbasu, kontrolowanej przez prorosyjskich separatystów, Rosja, powołując się do prawa narodów na samostanowienie, korzystając przy tym z poparcia drugiej pod względem potencjału armii na świecie[41], z łatwością mogła powiększyć się o dwa kolejne „przedmioty federacji". Jednak tego nie zrobiła. Co więcej, po kilku wypowiedziach o „poszanowaniu woli mieszkańców" wschodniej Ukrainy, o „przyjęciu z szacunkiem wyników wyborów" w „Donieckiej Republiki Ludowej" i „Ługańskiej Republiki Ludowej" wybory oficjalnie nie zostały uznane[42].

Przekonująco wygląda ogłaszana przez niektórych znanych polityków, ekspertów i dziennikarzy hipoteza, że Rosji chodzi wyłącznie o destabilizację sytuacji na Ukrainie. Jak zauważył Zbigniew Brzeziński, Putin chce stworzenia na Donbasie nowego „Naddniestrza", które będzie strefą permanentnego konfliktu i niestabilności na Ukrainie[43]. W podobny sposób plany Kremla widział rosyjski opozycjonista Borys Niemcow. Na początku września 2014 r., po tragicznych wydarzeniach pod Iłowajskiem, w programie „Лицом к событию"[44] powiedział, że celem rosyjskiego prezydenta jest rozczłonkowanie Ukrainy i tworzenie marionetkowego państwa – „Noworosji"[45]. Nieco w inny sposób cele Kremla, względnie wschodu Ukrainy potraktował uważany za członka eki-

[40] *Генсек ООН: Росія хоче реалізувати кримський сценарій на сході України*, http://rss.novostimira.com/n_6220155.html, inf. z 16.04.2015; *Нуланд: Росія повторює на сході України кримський сценарій*, http://uaport.net/uk/news/ua/t/1405/07/4944813, inf. z 10.05.2014.

[41] *Армия США признана мощнейшей в мире, Россия заняла второе место*, http://www.unian.net/world/1034100-armiya-ssha-priznana-moschneyshey-v-mire-rossiya-zanyala-vtoroe-mesto.html, inf. z 21.01.2015.

[42] *Rosja: Nie uznajemy wyborów w Donbasie. To oficjalne stanowisko*, http://wyborcza.pl/1,75477,16934959,Rosja__Nie_uznajemy_wyborow_w_Donbasie__To_oficjalne.html, inf. z 10.11.2014.

[43] *Про цілі Росії у війні з Україною*, http://m.day.kiev.ua/uk/article/politika/pro-cili-rosiyi-u-viyni-z-ukrayinoyu, inf. z 5.09.2014.

[44] „Twarzą do Wydarzenia".

[45] М. Соколов, Б. Немцов, *„Задача Путина – расчленение Украины"*, http://www.svoboda.org/content/transcript/26564404.html, inf. z 5.09.2014.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 09:18:39

py Putina[46], poprzedni rosyjski Ombudsman – Władimir Łukin. W rozmowie z rosyjskim dziennikarzem Maratem Gelmanem otwarcie stwierdził, że celem Rosji jest na wpół zniszczony Donbas, który pozostając częścią Ukrainy, uniemożliwi wejście Ukrainy do struktur NATO, jak również będzie stanowić wygodne narzędzie wpływu Rosji na Kijów. Jego zdaniem, zniszczony region będzie wymagał pomocy gospodarczej ze strony Kijowa, służąc jako stałe źródło niestabilności politycznej[47].

Hipotezę o tym, że Kreml nie miał zamiaru przyłączyć kontrolowanych przez separatystów terenów do Rosji, potwierdza również rabowanie, systemowe i bezwzględne niszczenie infrastruktury Donbasu, co można było dostrzec w czasie aktywnej fazy konfliktu[48].

Analizując przebieg starć na Donbasie, możemy wyodrębnić kilka etapów. W centrum podziału stoi poziom militarnego zaangażowania Rosji w konflikt.

Na wschodzie Ukrainy prorosyjscy separatyści aktywizowali się na początku kwietnia. W ciągu kilku tygodni, działając według jednego scenariusza potrafili wziąć pod swoją kontrolę prawie wszystkie wielkie miasta obwodów donieckiego i ługańskiego[49]. Rosja w trakcie tych wydarzeń mogła poszczycić się nielicznymi, a jednak dobrze przygotowanymi grupami dywersyjnymi[50], które potrafiły zorganizować miejscową prorosyjską ludność przeciwko nowym ukraińskim władzom. Bardzo interesująco i, co ciekawe, otwarcie na ten temat wypowiedział się już wspomniany Igor Girkinn w końcu listopada 2014 r. Odpowiadając na pytania redaktora naczelnego gazety „Завтра"[51], powiedział: „Ale cyngiel spustowy wojny mimo wszystkiego ja nacisnąłem. Gdyby nasza jednostka nie przekroczyła granicy, w końcu wszystko by się skończyło, tak jak w Charkowie, jak w Odessie. Byłoby kilkudziesięciu zabitych, spalonych, aresztowanych. Na tym wszystko by się skończyło. Praktycznie koło zamachowe tej wojny, jaka trwa do dzisiaj uruchomiła nasza jednostka"[52]. Taka informacja jest bardzo ważna, zwłaszcza z tego względu że wyszła z ust jednego z najbardziej znanych przywódców terrorystów.

Sytuacja zaczęła się dynamicznie zmieniać po wyborach prezydenckich. Z jednej strony aktywizowała się armia ukraińska, czego przykładem może być skuteczna ope-

[46] *План Кремля: Луганск и Донецк останутся в составе Украины как гарантия невступления страны в НАТО – политик*, http://atn.ua/politika/plan-kremlya-lugansk-i-doneck-ostanutsya-v-sostave-ukrainy-kak-garantiya-nevstupleniya, inf. z 5.09.2014.

[47] M. Prociuk, *Ukraina: głos z głębi*, http://stosunki.pl/?q=content/ukraina-głos-z-głębi, inf. z 27.09.2014.

[48] В. Нестерович, *op. cit.*; *Росія свідомо йде на порушення перемир'я на Донбасі – зведені дані РНБО на 12:00*, http://7days-ua.com/news/rosiya-svidomo-jde-na-porushennya-peremyr-ya-na-donbasi-rnbo/, inf. z 13.09.2014.

[49] К. Машовець, *Хроніка війни на Донбасі: від мітингів до танків*, http://mediarnbo.org/2014/10/18/хроніка-війни-на-донбасі-від-мітингів/, inf. z 25.10.2014.

[50] *Вторгнення військ РФ на сході країни відбулося – джерела*, http://www.pravda.com.ua/news/2014/04/12/7022207/, inf. z 5.05.2014.

[51] „Jutro".

[52] „*Кто ты, »Стрелок«?*", http://zavtra.ru/content/view/kto-tyi-strelok/, inf. z 22.10.2014.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 09:18:39

racja zwolnienia lotniska donieckiego z rąk rebeliantów przeprowadzona 26 maja[53]. W tym samym czasie na terenie Donbasu zwiększyła się liczba rosyjskich najemników oraz broni. Potwierdzeniem tej hipotezy może być wypowiedź Aleksandra Borodaja, tzw. premiera Donieckiej Republiki Ludowej, według którego w trakcie wspomnianego starcia na lotnisku zginęło 33 Rosjan[54]. Taka sytuacja wcale nie dziwi, ponieważ wysyłanie na Ukrainę najemników z Federacji Rosyjskiej było podniesione na bardzo poważny, prawie „państwowy" poziom. Uczestniczyły w tym organizacje kozackie i komisariaty wojskowe, które zajmowały się wyszukiwaniem „chętnych", ministerstwo obrony, od którego rebelianci otrzymywali broń, straż graniczna, która służyła pomocą w przekraczaniu granicy ukraińsko-rosyjskiej, oraz FSB Rosji, pod kontrolą której wszystko się odbywało[55].

Po tym jak na początku czerwca pod presją terrorystów ukraińska straż graniczna musiała zamknąć osiem punktów kontroli granicznej, separatyści z Ługańska praktycznie opanowali 200-kilometrowy odcinek granicy[56]. To pozwoliło im na prawie niekontrolowane wprowadzenie na ukraińskie tereny najemników i sprzętu wojskowego. Rozumiejąc, że w takich okolicznościach nie da się zmniejszyć poziomu konfrontacji na Donbasie, w środku czerwca prezydent Petro Poroszenko za najważniejszy cel wyznaczył wzięcie pod całkowitą kontrolę ukraińsko-rosyjskiej granicy[57]. Już 7 lipca zastępca Sekretarza Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy, były Minister Obrony Ukrainy Mychajło Kowal w ramach wywiadu dla „5 каналу"[58] powiedział, że granica ukraińsko-rosyjska całkowicie znajduje się pod kontrolą sił zbrojnych oraz straży

[53] К. Машовець, *op. cit*.

[54] *W Doniecku zginęło 33 Rosjan. Po stronie rządu „walczą najemnicy, którzy wrócili z Syrii"*, http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/w-doniecku-zginelo-33-rosjan-po-stronie-rzadu-walcza-najemnicy-ktorzy-wrocili-z-syrii,433776.html, inf. z 5.06.2014; *Ukraiński oficer: Co najmniej 200 zabitych terrorystów. Poddadzą się albo zlikwidujemy wszystkich*, http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/ukrainski-oficer-co-najmniej-200-zabitych-terrorystow-poddadza-sie-albo-zlikwidujemy-wszystkich,432783.html, inf. z 5.06.2014.

[55] A. Łomanowski, R. Szoszyn, *Rosyjskie czołgi na Ukrainie*, http://www.rp.pl/artykul/1117576.html, inf. z 20.06.2014; В. Макаренко, *Как Россия вербует наемников для войны на Донбассе*, http://censor.net.ua/resonance/289530/kak_rossiya_verbuet_naemnikov_dlya_voyiny_na_donbasse, inf. z 20.06.2014; *Аваков: солидная пачка документов из российского БТРа уже в ОБСЕ*, http://fakty.ua/183665-avakov-solidnaya-pachka-dokumentov-iz-rossijskogo-btra-uzhe-v-obse, inf. z 25.06.2014; *Российский наемник рассказал о вербовке на Донбасс и том, сколько платят боевикам*, http://glavred.info/politika/rossiyskiy-naemnik-rasskazal-o-verbovke-na-donbass-i-tom-skolko-platyat-boevikam-289196.html, inf. z 4.09.2014; *Войска РФ действуют на востоке Украины с апреля прошлого года — посол США в НАТО*, http://news.eizvestia.com/news_politics/full/377-vojska-rf-dejstvuyut-na-vostoke-ukrainy-s-aprelya-proshlogo-goda-posol-ssha-v-nato, inf. z 3.02.2015.

[56] A. Łomanowski, R. Szoszyn, *op. cit*.

[57] *Порошенко пообіцяв узяти кордон під контроль, армія перейшла в контрнаступ*, http://www.newsru.ua/ukraine/15jun2014/naobicav.html, inf. z 16.06.2014.

[58] „5 kanału".

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 09:18:39

granicznej Ukrainy[59]. Niestety ta wypowiedź nie oddawała prawdziwego stanu rzeczy. Maksymalnym osiągnięciem armii ukraińskiej było niekontrolowanie tylko 100 kilometrów granicy ukraińsko-rosyjskiej[60]. A jednak nawet taka sytuacja dla całkowicie uzależnionych od dostaw z Rosji rebeliantów[61] była bardzo zagrażająca.

Po pierwszych systemowych sukcesach ukraińskiej armii i Gwardii Ludowej na przełomie czerwca/lipca oraz skutecznej ofensywie w kierunku Ługańska i Doniecka w ostatniej dekadzie lipca[62] separatyści zostali postawieni przed zagrożeniem całkowitego zniszczenia, o czym później otwarcie powiedział wspomniany Igor Girkin[63]. W tej sytuacji i separatyści, i ukraiński Sztab Generalny oczekiwali na reakcje za strony Rosji. Po tym jak w ostatniej dekadzie czerwca Kreml oskarżył ukraińską armię o obstrzały rosyjskich punktów kontroli granicznej[64], a w środku lipca stronie ukraińskiej grożono zniszczeniem przez ukraińskich artylerzystów budynku w miejscowości Donieck obwodu rostowskiego[65], nie odrzucałem ewentualnej możliwości otwartej inwazji armii rosyjskiej. Jednakże Rosja wykorzystała inny mechanizm wpływu na sytuację. Zaczynając od początku lipca, jednostki ukraińskie, które próbowały wziąć pod kontrolę granicę, były codziennie obstrzeliwane z terytorium Rosji. Ostrzały były zafiksowane nie tylko przez ukraińskich obserwatorów, lecz także potwierdzone przez wywiad amerykański[66]. Interesujące jest to, że nagranie obstrzału ukraińskich terenów przez wyrzut-

[59] *Українські силовики контролюють повністю кордон з Росією – Коваль*, http://www.pravda.com.ua/news/2014/07/7/7031252/, inf. z 10.07.2014.

[60] *Україна не контролює понад 100 кілометрів кордону на Донбасі*, http://www.pravda.com.ua/news/2014/08/22/7035598/, inf. z 24.08.2014.

[61] A. Wilk, W. Konończuk, *Wojna ukraińsko-rosyjska pod szyldem operacji antyterrorystycznej*, http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-08-06/wojna-ukrainsko-rosyjska-pod-szyldem-operacji-antyterrorystycznej, inf. z 24.08.2014.

[62] *Ibidem*.

[63] „*Кто ты, »Стрелок«?*", http://zavtra.ru/content/view/kto-tyi-strelok/, inf. z 22.10.2014.

[64] А. Каташинская, *Путин заявил об обстреле российской территории с украинской стороны минувшей ночью*, http://kp.ua/politics/458498-putyn-zaiavyl-ob-obstrele-rossyiskoi-terrytoryy-s-ukraynskoi-storony-mynuvshei-nochui, inf. z 25.06.2014; *МИД РФ: Обстрел российской территории – сознательная провокация Украины*, http://www.rosbalt.ru/main/2014/06/20/1282752.html, inf. z 25.06.2014.

[65] *Путін копіює»гляйвіцький прецедент« Гітлера, сфабрикований для»виправдання« агресії в 1939 році?*, http://dailylviv.com/news/polityka/putin-kopiyuie-hlyaivitskyi-pretsedent-hitlera-sfabrykovanyi-dlya-vypravdannya-ahresiyi-v-1939-rotsi-9163, inf. z 18.07.2014; *Лавров: если продолжатся обстрелы российской территории с Украины, Москва примет меры*, http://www.iarex.ru/news/49332.html, inf. z 18.07.2014.

[66] *Ежесуточно российские военные осуществляют 3–5 артиллерийских обстрелов украинских позиций – СНБО*, http://www.segodnya.ua/regions/donetsk/ezhesutochno-rossiyskie-voennye-osushchestvlyayut-3-5-artilleriyskih-obstrelov-ukrainskih-poziciy-snbo-540532.html, inf. z 1.08.2014; *Россия бомбит Донбасс*, http://www.donbassnews.info/news/201407000006.shtml, inf. z 30.07.2014; М. Верный, *Госдеп США обнародовал доказательства обстрела войсками РФ территории Украины,* http://www.mk.ru/politics/2014/07/27/gosdep-ssha-obnarodoval-dokazatelstva-obstrela-voyskami-rf-territorii-ukrainy.html, inf. z 30.07.2014; *Американська розвідка офіційно заявляє, що Росія веде обстріл України*, http://pro-vincia.com.ua/novini/

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 09:18:39

nie rakietowe BM-21 Grad z osiedla Hukowo obwodu rostowskiego 17 lipca opublikował w Internecie jeden z jego mieszkańców[67]. Oprócz tego, 23 lipca rosyjski żołnierz Wadim Grigorjew, przebywając na terenie miasta Matwiejew Kurgan, które znajduje się nieopodal granicy z Ukrainą, rozmieścił na portalu społecznościowym VKontakte zdjęcia potwierdzające obstrzał terytorium Ukrainy ze strony Rosji[68].

Wzrastającej intensywności obstrzałów[69] towarzyszyło zagrożenie otwartego wejścia na terytorium Ukrainy 42-tysięcznej armii sił rosyjskich, znajdującej się przy granicy ukraińsko-rosyjskiej[70].

Jednocześnie rebelianci zaczęli dostawać coraz więcej broni. Według informacji umieszczonej w analizie Andrzeja Wilka i Wojciecha Konończuka *Wojna ukraińsko-rosyjska pod szyldem operacji antyterrorystycznej*, na przełomie lipca i sierpnia separatyści otrzymali prawdopodobnie największą dotychczas liczbę ciężkiego uzbrojenia (m.in. minimum 17 czołgów)[71]. Dla porównania, zgodnie z zeznaniem Igora Girkina w Słowiańsku, najpotężniejszym centrum separatystów, na początku lipca pod jego przywództwem były tylko 3 czołgi[72]. Kolejną nowością było to, że ciężką broń separatyści zaczęli dostawać razem z obsługą[73], czego bezpośrednim skutkiem stało się m.in. zestrzelenie 17 lipca 2014 r. malezyjskiego Boeinga 777.

Wspomniana wzrastająca aktywizacja ze strony rosyjskiej nie wywołała pożądanych dla Kremla i separatystów skutków. Chociaż armii ukraińskiej nie udało się wzięć pod swoją kontrolę granicy, co więcej w operacji tej poniosła ona duże straty[74], sytuacja dla rebeliantów była krytyczna. W ciągu lipca i prawie do końca sierpnia terytorium kontrolowane przez rebeliantów bardzo szybko się zmniejszyło. DRL była

news_podyi/13994-amerikanska-rozvdka-ofcyno-zayavlyaye-scho-rosya-vede-obstrl-ukrayini.html, inf. z 30.07.2014.

67 *Россиянин снял видео обстрела Украины „Градами" с российской территории*, http://news.bigmir.net/ukraine/831118-Rossijanin-snjal-video-obstrela-Ukrainy---Gradami---s-rossijskoj-territorii, inf. z 20.07.2014.

68 *Bombardowali Ukrainę. Pochwalili się tym w sieci*, http://www.fakt.pl/wydarzenia/rosyjscy-zolnierze-chwalili-sie-bombardowaniem-ukrainy,artykuly,476938.html, inf. z 28.07.2014.

69 *Ежесуточно российские военные осуществляют 3-5 артиллерийских обстрелов украинских позиций – СНБО*, http://www.segodnya.ua/regions/donetsk/ezhesutochno-rossiyskie-voennye-osushchestvlyayut-3-5-artilleriyskih-obstrelov-ukrainskih-poziciy-snbo-540532.html, inf. z 1.08.2014.

70 A. Wilk, W. Konończuk, *op. cit.*

71 *Ibidem*.

72 *„Кто ты, »Стрелок«?"*, http://zavtra.ru/content/view/kto-tyi-strelok/, inf. z 22.10.2014.

73 *РФ начала перебрасывать в Украину боевые расчеты из числа российских военнослужащих*, http://zn.ua/UKRAINE/rf-nachala-perebrasyvat-v-ukrainu-boevye-raschety-iz-chisla-rossiyskih-voennosluzhaschih-148893_.html, inf. z 18.07.2014.

74 *Проміжний звіт ТСК з розслідування трагічних подій під Іловайськом. Повний текст*, http://www.pravda.com.ua/articles/2014/10/20/7041381/view_print/, inf. z 23.10.2014.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 09:18:39

izolowana od LNL i rozdzielona na kilka obszarów. Istniało również zagrożenie odcięcia Ługańska od LNL[75].

Wyglądało na to, że po świętowaniu Dnia Niepodległości Ukrainy sytuacja dla terrorystów będzie jeszcze gorsza. Ponieważ poprzednio anonsowano, że większa część sprzętu wojskowego po paradzie w Kijowie zostanie przekazana na Donbas dla wzmocnienia ukraińskich jednostek[76], dla rebeliantów mogło to oznaczać szybką klęskę. W takich okolicznościach Kreml zdecydował się na atak na Ukrainę siłami regularnej armii rosyjskiej.

W środku sierpnia na wschód od Doniecka na terenie pomiędzy miejscowościami Iłowajsk, Ambrosijwka, Sawur-Mohyła (sektor D) uaktywniła się działalność rosyjskich grup dywersyjnych. 23 sierpnia na teren Ukrainy weszły co najmniej cztery taktyczne grupy batalionowe[77]. Ich aktywność w rejonie Nowoswietłowka-Nowoannowka-Krasnoje (na południowy wschód od Ługańska), w rejonie Starobieszewo-Nowokaterinowka (na południe od Iłowajska), w rejonie Kumaczewo-Pobieda (na południowy wschód od Doniecka) oraz w rejonie Szczerbak-Markino (pod Nowoazowskiem) pozwoliła na kardynalną zmianę sytuacji na Donbasie[78]. Duża grupa żołnierzy ukraińskich w obszarze Iłowaiska została otoczona, siły rosyjski razem z separatystami podeszły do Mariupola, armię ukraińską odrzucono od Ługańska. W trakcie wycofywania się spod Iłowajska jednostki ukraińskie poniosły takie straty jak na kilka miesięcy przed tym wydarzeniem[79].

Trzeba podkreślić, że przygotowanie wprowadzenia oddziałów rosyjskich armii na tereny Ukrainy odbywało się jednocześnie z organizowaniem przez Kreml tak zwanego „konwoju humanitarnego". Sprawa ta bierze swój początek 11 sierpnia 2014 r. Tego dnia Władimir Putin w rozmowie telefonicznej z przewodniczącym Komisji Europejskiej José Manuelem Barroso powiedział o przygotowaniu „konwoju humanitarnego". W nocy następnego dnia wyruszył on z Podmoskowja, a 22 sierpnia 262 białe ciężarówki przekroczyły granicę rosyjsko-ukraińską.

Robiąc to wbrew woli Kijowa, Rosja pozwoliła sobie na kolejne brutalne złamanie prawa międzynarodowego. Przekroczenie odbyło się na odcinku kontrolowanym przez rebeliantów, bez żadnej inspekcji nie tylko ze strony ukraińskiej straży granicznej, a nawet Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża[80]. Moim zdaniem, pierwszy „konwój

[75] К. Машовець, *op. cit.*; „*Кто ты,»Стрелок«?*", http://zavtra.ru/content/view/kto-tyi-strelok/, inf. z 22.10.2014.

[76] *Саляр Алі, Військовий парад з нагоди Дня Незалежності України*, http://www.radiosvoboda.org/media/video/26547687.html, inf. z 25.08.2014.

[77] *Як російські війська 23 серпня заходили на Донбас*, http://tyzhden.ua/Society/126003, inf. z 25.12.2014; *Проміжний звіт ТСК з розслідування трагічних подій під Іловайськом. Повний текст*, http://www.pravda.com.ua/articles/2014/10/20/7041381/view_print/, inf. z 22.10.2014.

[78] *Kijów: w Donbasie walczą cztery taktyczne grupy batalionowe armii Rosji*, http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/kijow-w-donbasie-walcza-cztery-taktyczne-grupy-batalionowe-armii-rosji,463816.html, inf. z 2.09.2014.

[79] К. Машовець, *op. cit*.

[80] *Росія розпочала „гуманітарне» вторгнення*, http://www.newsru.ua/ukraine/22aug2014/vtorglis.html, inf. z 23.08.2014; *Аналіз 7 так званих »російських гумконвоїв«*, http://mediarnbo.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 09:18:39

humanitarny" odegrał wyjątkowo ważną rolę dla Kremla. Dotyczy to kilku kierunków aktywności rosyjskiej. Po pierwsze, fakt, że epopeja z konwojem trwała 10 dni, pozwala przypuszczać, że oprócz podstawowej roli pełnił on jednocześnie funkcję manewru odwracającego uwagę od przygotowań działań militarnych. Równocześnie bardzo dziwi to, że Kreml korzystający z każdej okazji, żeby pokazać światu, jak Rosja dobrze dba o swoich rodaków, nie dopuścił do zrewidowania tego, co wwoziły na Ukrainę ciężarówki nawet przedstawicielom Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża. Wyjaśnienie tego może być tylko jedno: to nie był żaden ładunek humanitarny, lecz rzeczy potrzebne terrorystom, żeby walczyć z armią ukraińską. Takie przypuszczenie również potwierdzają spostrzeżenia, że po każdym takim konwoju rebelianci aktywizują obstrzały pozycji ukraińskich[81]. I po trzecie, chociaż Rosja odprawia na Donbas każdego miesiąca po kilka takich konwojów, to w żaden sposób nie odbija się to pozytywnie na sytuację humanitarną na kontrolowanych przez separatystów terenach[82].

Podsumowując umieszczoną wyżej informację, należy podkreślić, że Federacja Rosyjska – jeden z głównych parterów strategicznych Ukrainy, ignorując zasady prawa międzynarodowego oraz umowy dwustronne, zrealizowała na przełomie lutego i w pierwszej połowie marca chińskie fortele „Obrabuj płonący dom" oraz „Gospodarz i gości zamienieni miejscami". W praktyce oznaczało to skuteczne wykorzystanie na swoją korzyść ciężkiej sytuacji porewolucyjnej w państwie oraz obecności Rosyjskiej Floty Czarnomorskiej na Krymie. Skutek – błyskawicznie rozegrana operacja, która skończyła się włączeniem półwyspu do Rosji.

W sytuacji z Donbasem Federacji Rosyjskiej chodziło o stworzenie na Ukrainie enklawy niestabilności. Kreml starał się osiągnąć ten cel, najpierw wpływając na miejscową prorosyjską ludność nielicznymi grupami dywersyjnymi. W związku ze wzmocnieniem władz centralnych i „zagrażającym" zmniejszeniem terenów kontrolowanych przez rebeliantów Rosja zaczęła przerzucać na Donbas coraz więcej najemników, broni, w tym sprzęt ciężki. Jednocześnie, na początku lipca przygraniczne tereny Ukrainy poddawano systemowym obstrzałom ze strony Federacji Rosyjskiej. A jednak taka pomoc okazała się niewystarczająca. Do połowy sierpnia siły separatystów kontrolujące część granicy ukraińsko-rosyjskiej były już wytrzebione. Pomóc im mogła tylko

org/2014/11/29/аналіз-так-званих-російських-гумкон/, inf. z 1.12.2014.

[81] *Після кожного «конвою Путіна» обстріли терористів посилюються – український військовий*, http://vgolos.com.ua/news/pislya_kozhnogo_konvoyu_putina_obstrily_posylyuyutsya__ukrainskyy_viyskovyy_169813.html, inf. z 23.01.2015; *Ірина Геращенко просить ПАРЄ визнати »ЛНР«і »ДНР«терористичними організаціями, а РФ – країною, що підтримує тероризм*, http://newsmonitor.com.ua/oficial/5614-rina-geraschenko-prosit-parye-viznati-lnr-dnr-teroristichnimi-organzacyami-a-rf-krayinoyu-scho-pdtrimuye-terorizm.html, inf. z 23.01.2015.

[82] *На підконтрольних бойовикам територіях люди вмирають від голоду*, http://vestiua.com/ua/news/20141015/57950.html, inf. z 18.10.2014; *Жителі ДНР помирають від голоду, але терористи наказали про це мовчати*, http://nbnews.com.ua/ua/news/134782/, inf. z 25.10.2014; *Донбас на межі голоду*, http://www.up.mk.ua/mainpage/show_item/3361, inf. z 20.12.2014; *Вся правда о российских гуманитарных конвоях*, http://kyiv.osp-ua.info/politics/13039-vsja-pravda-o-rossiyskikh-gumanitarnykh-konvojakh.html, inf. z 1.11.2014.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 09:18:39

otwarta inwazja armii rosyjskiej. Po mobilizacji 23 sierpnia bojowe jednostki ukraińskie na terytorium obwodów donieckiego i ługańskiego zostały zaatakowane siłami co najmniej czterech rosyjskich taktycznych grup batalionowych. Operacja ta, jak również doprowadzenie rebeliantom pomocy militarnej w ramach tzn. „konwoju humanitarnego" pozwoliły na ich uratowanie przed szybką porażką, co więcej, w stanowczy sposób zmieniły sytuację na ich korzyść.

Streszczenie: Od początku wydarzeń na Majdanie Niepodległości w listopadzie 2013 r. przywódcy Federacji Rosyjskiej wzywali przedstawicieli Zachodu, aby nie angażowali się oni się w sprawy wewnętrzne Ukrainy, a pozwoliły Ukraińcom samym rozwiązać swoje problemy. W praktyce sami Rosjanie bardzo poważnie wpłynęli na przebieg wydarzeń na Ukrainie. Przedstawiciele rosyjskich służb specjalnych uczestniczyli w planowaniu operacji przeciwko zwolennikom integracji europejskiej. Kreml, jak otwarcie oświadczył Władimir Putin, zorganizował wywiezienie z Ukrainy Wiktora Janukowycza. Jeszcze aktywniej i jawniej działała Moskwa nieco później na Krymie i Donbasie. W artykule przedstawiono analizę stopnia zaangażowania strony rosyjskiej w wydarzeniach na wyżej wymienionych terenach od lutego do sierpnia 2014 r.
Słowa kluczowe: konflikt na Ukrainie, obecność militarna, Rosja

The Russian military presence and the Russian diplomacy in the context of the conflict in eastern Ukraine

Summary: Since the beginning of the events on Independence Square in November 2013, the leaders of the Russian Federation called on the representatives of the West, not to engage them in the internal affairs of Ukraine, and allowed the Ukrainians to resolve their contradictions. In practice, the Russians themselves very seriously affect the course of events in Ukraine. The representatives of the Russian special services involved in planning operations against supporters of European integration. Kremlin, and it is openly declared Vladimir Putin organized the deportation of Ukraine Viktor Yanukovich. Even more actively and openly worked Moscow later in the Crimea and Donbas. This article presents the analysis of the degree of involvement of the Russian side in the events on the aforementioned areas from February to August 2014.
Key words: the conflict in Ukraine, military presence, Russia

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 09:18:39

Bibliografia

Błyskawiczne tempo Rosjan. Putin anektował Krym dwie doby po referendum, http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/blyskawiczne-tempo-rosjan-putin-anektowal-krym-dwie-doby-po-referendum,408990.html, inf. z 20.03.2014.

Bombardowali Ukrainę. Pochwalili się tym w sieci, http://www.fakt.pl/wydarzenia/rosyjscy-zolnierze-chwalili-sie-bombardowaniem-ukrainy,artykuly,476938.html, inf. z 28.07.2014.

Czeczeński batalion „Wostok" przejął budynki administracji obwodowej w Doniecku, http://www.defence24.pl/news_czeczenski-batalion-wostok-przejal-budynki-administracji-obwodowej-w-doniecku, inf. z 5.06.2014.

Kijów: w Donbasie walczą cztery taktyczne grupy batalionowe armii Rosji, http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/kijow-w-donbasie-walcza-cztery-taktyczne-grupy-batalionowe-armii-rosji,463816.html, inf. z 2.09.2014.

Kozieł H., *Sankcje przeciw Rosji, czyli nowa dziwna wojna*, http://www.parkiet.com/artykul/1370629.html, inf. z 30.05.2014.

Kryzys na Ukrainie – kalendarium wydarzeń, http://wiadomosci.onet.pl/swiat/kryzys-na-ukrainie-kalendarium-wydarzen/nfmqp, inf. z 20.03.2014.

Lis M., *Działania Rosji to bezprawna agresja. Odpowiedzieć może każde państwo*, http://www.wprost.pl/ar/444826/Dzialania-Rosji-to-bezprawna-agresja-Odpowiedziec-moze-kazde-panstwo/, inf. z 25.04.2014.

Łomanowski Ł., Szoszyn R., *Rosyjskie czołgi na Ukrainie*, http://www.rp.pl/artykul/1117576.html, inf. z 20.06.2014.

Micek A., *Siły Zbrojne Ukrainy – stan na koniec listopada 2014 r.*, http://www.nowastrategia.org.pl/sily-zbrojne-ukrainy-stan-koniec-listopada-2014-r/, inf. z 1.12.2014.

Prociuk M., *Ukraina: głos z głębi*, http://stosunki.pl/?q=content/ukraina-głos-z-głębi, inf. z 27.09.2014.

Referendum na Krymie: 96,8 proc. za przyłączeniem do Federacji Rosyjskiej, http://wiadomosci.onet.pl/swiat/referendum-na-krymie-96-8-proc-za-przylaczeniem-do-federacji-rosyjskiej/hrdrc, inf. z 18.03.2014.

Rosja: Nie uznajemy wyborów w Donbasie. To oficjalne stanowisko, http://wyborcza.pl/1,75477,16934959,Rosja__Nie_uznajemy_wyborow_w_Donbasie__To_oficjalne.html, 10.11.2014.

Rosja zajmuje Krym bez walki. Zachód (i NATO) póki co kiwa palcem w bucie. Czy Polskę stać na wojnę z Rosją?, https://odyssynlaertesa.wordpress.com/2014/03/02/rosja-zajmuje-krym-bez-walki-zachod-i-nato-poki-co-kiwa-palcem-w-bucie-czy-polske-stac-na-wojne-z-rosja/, inf. z 15.03.2014.

Rosjanie gwałcą nastolatki na Krymie!, http://www.fakt.pl/rosyjscy-zolnierze-zgwalcili-nastolatki-na-krymie,artykuly,448527,1.html, inf. 20.03.2014.

Rosyjska operacja Krym – specnaz, najemnicy, Kozacy i Berkut, http://alexjones.pl/pl/aj/aj-swiat/aj-gospodarka-swiatowa/item/25346-rosyjska-operacja-krym-specnaz-najemnicy-kozacy-i-berkut, inf. z 5.04.2014.

Tomasz Otłowski: Geopolityczne aspekty konfliktu gruzińsko-rosyjskiego, http://www.psz.pl/116-bezpieczenstwo/tomasz-otlowski-geopolityczne-aspekty-konfliktu-gruzinsko-rosyjskiego, inf. z 20.04.2014.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 09:18:39

Ukraiński oficer: Co najmniej 200 zabitych terrorystów. Poddadzą się albo zlikwidujemy wszystkich, http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/ukrainski-oficer-co-najmniej-200-zabitych-terrorystow-poddadza-sie-albo-zlikwidujemy-wszystkich,432783.html, inf. z 5.06.2014.

W Doniecku zginęło 33 Rosjan. Po stronie rządu „walczą najemnicy, którzy wrócili z Syrii", http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/w-doniecku-zginelo-33-rosjan-po-stronie-rzadu-walcza-najemnicy-ktorzy-wrocili-z-syrii,433776.html, inf. z 5.06.2014.

Radziwinowicz W., *Doktryna prezydenta Rosji: Mamy prawo wkroczyć na Ukrainę*, http://wyborcza.pl/1,75477,15567718,Doktryna_prezydenta_Rosji__Mamy_prawo_wkroczyc_na.html, inf. z 20.03.2014.

Аваков: солидная пачка документов из российского БТРа уже в ОБСЕ, http://fakty.ua/183665-avakov-solidnaya-pachka-dokumentov-iz-rossijskogo-btra-uzhe-v-obse, inf. z 25.06.2014.

Каташинская А., *Путин заявил об обстреле российской территории с украинской стороны минувшей ночью*, http://kp.ua/politics/458498-putyn-zaiavyl-ob-obstrele-rossyiskoi-terrytoryy-s-ukraynskoi-storony-mynuvshei-nochui, inf. z 25.06.2014.

Американська розвідка офіційно заявляє, що Росія веде обстріл України, http://pro-vincia.com.ua/novini/news_podyi/13994-amerikanska-rozvdka-ofcyno-zayavlyaye-scho-rosya-vede-obstrl-ukrayini.html, inf. z 30.07.2014.

Аналіз 7 так званих »російських гумконвоїв«, http://mediarnbo.org/2014/11/29/аналіз-так-званих-російських-гумкон/, inf. z 1.12.2014.

Октисюк А., *Анексія Криму – геополітична втрата України*, http://www.pravda.com.ua/columns/2014/06/4/7027774/, inf. z 10.06.2014.

Армия США признана мощнейшей в мире, Россия заняла второе место, http://www.unian.net/world/1034100-armiya-ssha-priznana-moschneyshey-v-mire-rossiya-zanyala-vtoroe-mesto.html, inf. z 21.01.2015.

Байкер Хірург зізнався, що отримав завдання від Путіна по »поверненню«Севастополя ще в 2009 році, http://uapress.info/uk/news/show/53339, inf. z 23.12.2014.

Макаренко В., *Как Россия вербует наемников для войны на Донбассе,* http://censor.net.ua/resonance/289530/kak_rossiya_verbuet_naemnikov_dlya_voyiny_na_donbasse, inf. z 20.06.2014.

Войска РФ действуют на востоке Украины с апреля прошлого года — посол США в НАТО, http://news.eizvestia.com/news_politics/full/377-vojska-rf-dejstvuyut-na-vostoke-ukrainy-s-aprelya-proshlogo-goda-posol-ssha-v-nato, inf. z 3.02.2015.

Василенко В., *Агресія Росії: генеза, мета, способи протидії та правові наслідки*, http://tyzhden.ua/Politics/105356, inf. z 22.03.2014.

Нестерович В., *Громадські протести на окремих територіях Українського Донбасу протягом весни 2014 року: причини та наслідки*, http://www.viche.info/journal/4446/, inf. z 2.12.2014.

Вся правда о российских гуманитарных конвоях, http://kyiv.osp-ua.info/politics/13039-vsja-pravda-o-rossiyskikh-gumanitarnykh-konvojakh.html, inf. z 1.11.2014.

Вторгнення військ РФ на сході країни відбулося – джерела, http://www.pravda.com.ua/news/2014/04/12/7022207/, inf. z 5.05.2014.

Генсек ООН: Росія хоче реалізувати кримський сценарій на сході України, http://rss.novostimira.com/n_6220155.html, inf. z 16.04.2015.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 09:18:39

Генштаб Украины: В Крыму замечен чеченский батальон «Восток», http://www.rosbalt.ru/ukraina/2014/03/05/1240559.html, inf. z 7.03.2014.

Дипломати критично оцінили результати женевської зустрічі, http://www.unian.ua/politics/909363-diplomati-kritichno-otsinili-rezultati-jenevskoji-zustrichi.html, inf. z 18.04.2014.

Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією, http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/643_006, inf. z 15.07.2012.

Донбас на межі голоду, http://www.up.mk.ua/mainpage/show_item/3361, inf. z 20.12.2014.

Ежесуточно российские военные осуществляют 3-5 артиллерийских обстрелов украинских позиций – СНБО, http://www.segodnya.ua/regions/donetsk/ezhesutochno-rossiyskie-voennye-osushchestvlyayut-3-5-artilleriyskih-obstrelov-ukrainskih-poziciy-snbo-540532.html, inf. z 1.08.2014.

Економічні санкції проти Росії: чи дійсно це працює?, http://news.finance.ua/ua/news/~/328497, inf. z 25.06.2014.

Екс-глава МВС Захарченко, який втік зібрався в Крим до «Беркуту», http://www.depo.ua/ukr/politics/beglyy-eks-glava-mvd-zaharchenko-sobralsya-v-krym-k-berkutu--14012015183800, inf. z 18.01.2015.

Екс-голова СБУ Якименко є підозрюваним №1 у справі про розстріли на Майдані, http://www.unian.ua/politics/990468-eks-golova-sbu-yakimenko-e-pidozryuvanim-1-u-spravi-pro-rozstrili-na-maydani.html, inf. z 5.10.2014.

Экс-президенты призвали власть расторгнуть Харьковские соглашения, http://news.mail.ru/inworld/ukraina/global/112/politics/17198301/, inf. z 3.03.2014.

Эксперты назвали 12 фактов, как медаль «За возвращение Крыма» подставила РФ, http://www.profi-forex.org/novosti-rossii/entry1008208512.html, inf. z 5.06.2014.

„Зелені чоловічки", http://zik.ua/ua/analytics/2014/03/21/zeleni_cholovichky_472712, inf. z 23.03.2014.

ЗМІ: Лебедєв втік у Крим. У Міноборони знищують документи, http://gigamir.net/news/politics/pub623669, inf. z 5.03.2014.

Жителі ДНР помирають від голоду, але терористи наказали про це мовчати, http://nbnews.com.ua/ua/news/134782/, inf. z 25.10.2014.

Ірина Геращенко просить ПАРЄ визнати «ЛНР» і «ДНР» терористичними організаціями, а РФ – країною, що підтримує тероризм, http://newsmonitor.com.ua/oficial/5614-rina-geraschenko-prosit-parye-viznati-lnr-dnr-teroristichnimi-organzacyami-a-rf-krayinoyu-scho-pdtrimuye-terorizm.html, inf. z 23.01.2015.

Кадыров получил медаль „За освобождение Крыма" http://censor.net.ua/news/288957/kadyrov_poluchil_medal_za_osvobojdenie_kryma, inf. z 10.06.2014.

Кадырова и Ткачева наградили медалями »За освобождение Крыма«, http://lenta.ru/news/2014/06/07/kadyrov/, inf. z 15.06.2014.

Костянтин Машовець, *Хроніка війни на Донбасі: від мітингів до танків*, http://mediarnbo.org/2014/10/18/хроніка-війни-на-донбасі-від-мітингів/, inf. z 25.10.2014.

Кримська криза та стратегія України: чому ми не повинні атакувати сепаратистів, http://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/3317164-krymska-kryza-ta-stratehiia-ukrainy-chomu-my-ne-povynni-atakuvaty-separatystiv, inf. z 20.03.2014.

„Кто ты, »Стрелок«?", http://zavtra.ru/content/view/kto-tyi-strelok/, inf. z 22.10.2014.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 09:18:39

Лавров: если продолжатся обстрелы российской территории с Украины, Москва примет меры, http://www.iarex.ru/news/49332.html, inf. z 18.07.2014.

Медаль »За возвращение Крыма«, https://ru.wikipedia.org/wiki/Медаль_«За_возвращение_Крыма», inf. z 5.06.2014.

Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_158, inf. z 18.03.2014.

МИД РФ: Обстрел российской территории — сознательная провокация Украины, http://www.rosbalt.ru/main/2014/06/20/1282752.html, inf. z 25.06.2014.

Михаил Верный. *Госдеп США обнародовал доказательства обстрела войсками РФ территории Украины,* http://www.mk.ru/politics/2014/07/27/gosdep-ssha-obnarodoval-dokazatelstva-obstrela-voyskami-rf-territorii-ukrainy.html, inf. z 30.07.2014.

Михаил Соколов, Борис Немцов: *„Задача Путина – расчленение Украины"*, http://www.svoboda.org/content/transcript/26564404.html, inf. z 5.09.2014.

На підконтрольних бойовикам територіях люди вмирають від голоду, http://vestiua.com/ua/news/20141015/57950.html, inf. z 18.10.2014.

Нуланд: Росія повторює на сході України кримський сценарій, http://uaport.net/uk/news/ua/t/1405/07/4944813, inf. z 10.05.2014.

Парламент Крыма объявил полуостров независимым государством, http://www.tvc.ru/news/show/id/34281, inf. z 17.03.2014.

Після кожного »конвою Путіна«обстріли терористів посилюються – український військовий, http://vgolos.com.ua/news/pislya_kozhnogo_konvoyu_putina_obstrily_posylyuyutsya__ukrainskyy_viyskovyy_169813.html, inf. z 23.01.2015.

План Кремля: Луганск и Донецк останутся в составе Украины как гарантия невступления страны в НАТО – политик, http://atn.ua/politika/plan-kremlya-lugansk-i-doneck-ostanutsya-v-sostave-ukrainy-kak-garantiya-nevstupleniya, inf. z 5.09.2014.

Повний текст заяви за підсумками переговорів у Женеві з українського питання, http://dt.ua/POLITICS/povniy-tekst-zayavi-za-pidsumkami-peregovoriv-u-zhenevi-z-ukrayinskogo-pitannya-141885_.html, inf. z 18.04.2014.

Порошенко пообіцяв узяти кордон під контроль, армія перейшла в контрнаступ, http://www.newsru.ua/ukraine/15jun2014/naobicav.html, inf. z 16.06.2014.

Про цілі Росії у війні з Україною, http://m.day.kiev.ua/uk/article/politika/pro-cili-rosiyi-u-viyni-z-ukrayinoyu, inf. z 5.09.2014.

Проміжний звіт ТСК з розслідування трагічних подій під Іловайськом. Повний текст, http://www.pravda.com.ua/articles/2014/10/20/7041381/view_print/, inf. z 23.10.2014.

Путін вперше визнав, що „зелені чоловічки» – його військові, http://www.pravda.com.ua/news/2014/04/17/7022770/, inf. z 18.04.2014.

Путін готувався до атаки на Україну ще в 2010 році, розповів Сенченко, http://www.newsru.ua/arch/ukraine/20nov2014/senchenko_rasskazal.html, inf. z 25.11.2014.

Путін копіює «гляйвіцький прецедент» Гітлера, сфабрикований для «виправдання» агресії в 1939 році?, http://dailylviv.com/news/polityka/putin-kopiyuie-hlyaivitskyi-pretsedent-hitlera-sfabrykovanyi-dlya-vypravdannya-ahresiyi-v-1939-rotsi-9163, inf. z 18.07.2014.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 09:18:39

Пшонка вкрав службове авто, коли тікав за кордон, – ГПУ, http://24tv.ua/news/showNews.do?pshonka_vkrav_sluzhbove_avto_koli_tikav_za_kordon__gpu&objectId=434155, inf. z 26.04.2014.

Референдум в Криму вирішили перенести на 16 березня, http://nbnews.com.ua/ua/news/114903/, inf. z 15.03.2014.

Україна – Кримський референдум: заява міністра закордонних справ Франції Пана Лорана Фабіуса, http://www.ambafrance-ua.org/Ukrayina-Krims-kij-referendum, inf. z 17.03.2014.

Російський опозиціонер розповів, хто переконав Путіна анексувати Крим в України, http://expres.ua/news/2014/12/19/121916-rosiyskyy-opozycioner-rozpoviv-hto-perekonav-putina-aneksuvaty-krym-ukrayiny, 19.12.2014.

Росія збільшила свій контингент в Криму до 16 тисяч військовослужбовців – Тенюх, http://www.unian.ua/politics/892512-rosiya-zbilshila-sviy-kontingent-v-krimu-do-16-tisyach-viyskovoslujbovtsiv-tenyuh.html, inf. z 4.03.2014.

Росія розпочала „гуманітарне» вторгнення, http://www.newsru.ua/ukraine/22aug2014/vtorglis.html, inf. z 23.08.2014.

Росія свідомо йде на порушення перемир'я на Донбасі – зведені дані РНБО на 12:00, http://7days-ua.com/news/rosiya-svidomo-jde-na-porushennya-peremyr-ya-na-donbasi-rnbo/, inf. z 13.09.2014.

Российский наемник рассказал о вербовке на Донбасс и том, сколько платят боевикам, http://glavred.info/politika/rossiyskiy-naemnik-rasskazal-o-verbovke-na-donbass-i-tom-skolko-platyat-boevikam-289196.html, inf. z 4.09.2014.

Российских войск в Крыму „нет абсолютно», заявил Шойгу, http://newsru.com/russia/05mar2014/shoigu.html, inf. z 8.03.2014.

Россия бомбит Донбасс, http://www.donbassnews.info/news/201407000006.shtml, inf. z 30.07.2014.

Россиянин снял видео обстрела Украины „Градами" с российской территории, http://news.bigmir.net/ukraine/831118-Rossijanin-snjal-video-obstrela-Ukrainy---Gradami---s-rossijskoj-territorii, inf. z 20.07.2014.

РФ начала перебрасывать в Украину боевые расчеты из числа российских военнослужащих, http://zn.ua/UKRAINE/rf-nachala-perebrasyvat-v-ukrainu-boevye-raschety-iz-chisla-rossiyskih-voennosluzhaschih-148893_.html, inf. z 18.07.2014.

Саляр Алі, Військовий парад з нагоди Дня Незалежності України, http://www.radiosvoboda.org/media/video/26547687.html, inf. z 25.08.2014.

Святослав Хоменко, Міноборони України: блокада Криму триває, військові вірні присязі, http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2014/03/140303_crimea_situation_sx, inf. z 5.03.2014.

Стрелков признался, как на самом деле происходило „народное присоединение" Крыма к России, http://kriminal.tv/news/strelkov-priznalsja-kak-na-samom-dele-proishodilo-narodnoe-prisoedinenie-krima-k-rossii.html, inf. z 25.01.2015.

Wilk A., Konończuk W., *Wojna ukraińsko-rosyjska pod szyldem operacji antyterrorystycznej*, http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-08-06/wojna-ukrainsko-rosyjska-pod-szyldem-operacji-antyterrorystycznej, inf. z 24.08.2014.

Україна висуне Росії 5 вимог на переговорах у Женеві, http://ipress.ua/news/ukraina_vysune_rosii_5_vymog_na_peregovorah_u_zhenevi_60146.html, inf. z 18.04.2014.

Україна не контролює понад 100 кілометрів кордону на Донбасі, http://www.pravda.com.ua/news/2014/08/22/7035598/, inf. z 24.08.2014.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 09:18:39

Українські силовики контролюють повністю кордон з Росією – Коваль, http://www.pravda.com.ua/news/2014/07/7/7031252/, inf. z 10.07.2014.

Чим і як воює в Донбасі українська армія, http://vchortkovi.pp.ua/?p=2965, inf. z 5.08.2014.

Як російські війська 23 серпня заходили на Донбас http://tyzhden.ua/Society/126003, inf. z 25.12.2014.

UMCS